

**EBI gairės
dėl
kapitalo, reikalingo papildomai įsipareigojimų
neįvykdymo ir pasikeitimų rizikai padengti,
poreikio (IRC)
EBA/GL/2012/3**

Londonas, 2012 05 16

Gairių statusas

1. Šiame dokumente pateikiamos gairės, priimtos pagal 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1093/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos bankininkystės institucija), iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 716/2009/EB ir panaikinamas Komisijos sprendimas 2009/78/EB (Europos bankininkystės institucijos (EBI) reglamentas), 16 straipsnį. Pagal EBI reglamento 16 straipsnio 3 dalį kompetentingos institucijos ir finansų rinkos dalyviai turi dėti visas pastangas, siekdami laikytis šių gairių.

2. Gairėse išdėstoma EBI nuomonė dėl tinkamos priežiūros praktikos Europos finansų priežiūros institucijų sistemoje arba dėl to, kaip taikytina Sąjungos teisė konkrečioje srityje. Todėl EBI tikisi, kad visos kompetentingos institucijos ir finansų rinkos dalyviai laikysis jiems skirtų gairių. Kompetentingos institucijos, kurioms taikomos šios gairės, turi jų laikytis ir atitinkamai įtraukti jas į savo priežiūros praktiką (pvz., pakeisti savo teisinę sistemą arba priežiūros taisykles ir (arba) gaires arba priežiūros procesus), įskaitant konkrečias gaires, skirtas visų pirma įstaigoms.

Pranešimo reikalavimai

3. Pagal EBI reglamento 16 straipsnio 3 dalį kompetentingos institucijos iki 2012 m. liepos 16 d. EBI privalo pranešti, ar jos laikosi arba ketina laikytis šių gairių, arba nurodyti nesilaikymo priežastis. Negavusi jokio pranešimo iki šio termino, EBI laikys, kad kompetentinga institucija šių gairių nesilaiko. Pranešimai teikiami siunčiant V skyriuje nustatytą formą su nuoroda „EBA/GL/2012/3“ adresu compliance@eba.europa.eu. Pranešimus teikia asmenys, turintys įgaliojimus pranešti apie gairių laikymąsi savo kompetentingos institucijos vardu.

4. Ankstesnėje pastraipoje minėtas kompetentingos institucijos pranešimas pagal EBI reglamento 16 straipsnį skelbiamas EBI interneto svetainėje.

Turinys

EBI gairės dėl kapitalo, reikalingo papildomai įsipareigojimų neįvykdymo ir pasikeitimų rizikai padengti, poreikio (IRC)	1
I antraštinė dalis. Dalykas, taikymo sritis ir apibrėžtys.....	4
1. Dalykas.....	4
2. Taikymo sritis ir lygis.....	4
3. Apibrėžtys.....	4
II antraštinė dalis. Įstaigų IRC modeliavimui keliami reikalavimai	4
A. Taikymo sritis	4
4. Pozicijos, įtraukiamos apskaičiuojant IRC	4
5. Pozicijos, neįtraukiamos apskaičiuojant IRC	5
6. Nuosavybės vertybinių popierių ir su nuosavybės vertybiniais popieriais susietų išvestinių finansinių priemonių pozicijos	6
7. Įstaigos nuosavos skolos pozicijos	6
8. Nuolatinis dalinis naudojimas	7
B. Individualus modeliavimas	7
9. Į IRB panašus patikimumo standartas	7
10. Kokybiniai kriterijai	7
11. Reitingų šaltinis.....	7
12. PD ir LGD šaltinis.....	8
C. Tarpusavio priklausomybė	8
13. Įsipareigojimų neįvykdymo ir pasikeitimų atvejų koreliacijos	8
14. Kopula prielaidos	9
15. Sisteminės rizikos veiksniai.....	9
16. Portfelio koncentracija	9
17. Pasikeitimų matricos	10
18. Pastovaus rizikos lygio vienu metų kapitalo stebėjimo laikotarpiu prielaida	11
19. Apsidraudimas	11
D. P&L vertinimas	12
20. Reitingo pokyčio įtaka rinkos kainoms	12
21. P&L apskaičiavimas.....	13
E. Likvidumo terminas	13
22. Likvidumo termino nustatymo lygis.....	13
23. Pagrindiniai atitinkamo likvidumo termino nustatymo kriterijai	14
24. Likvidumo terminų stebėseną - pagrindiniai peržiūros rodikliai	15
F. Bendrieji aspektai	15
25. Patikimumo vertinimas	15
26. Reikalavimų laikymosi vertinimas	16
27. Patvirtinimas dokumentais.....	16
28. Kitais parametrais paremti IRC metodai	17
29. Skaičiavimo dažnumas	17
III antraštinė dalis. Baigiamosios nuostatos ir įgyvendinimas.....	18
30. Taikymo terminas.....	18

I antraštinė dalis. Dalykas, taikymo sritis ir apibrėžtys

1. Dalykas

Šių gairių tikslas – pasiekti ES kompetentingų institucijų bendrą supratimą kapitalo, reikalingo papildomai įsipareigojimų neįvykdymo ir pasikeitimų rizikai padengti, poreikio (angl. *incremental default and migration risk charge, IRC*) modeliavimo klausimu, siekiant vienodų sąlygų pagal Direktyvos 2006/49/EB, iš dalies pakeistos Direktyva 2010/76/ES, V priedą.

2. Taikymo sritis ir lygis

1. Kompetentingos institucijos turi reikalauti, kad 2 dalyje nurodytos įstaigos laikytųsi šių IRC gairių nuostatų.

2. Šios gairės taikomos įstaigoms, kurios taiko vidaus modelio metodą (angl. *internal model approach, IMA*) kapitalo, reikalingo prekybos knygoje įvardijamai specifinei palūkanų normos rizikai padengti, poreikiui apskaičiuoti.

3. Gairės įstaigoms taikomos tuo lygiu (individualiu ir (arba) konsoliduotu), kuriuo atitinkamą vidinį modelį leidžia taikyti atitinkama kompetentinga institucija, išskyrus atvejus, kai gairėse nurodyta kitaip.

3. Apibrėžtys

Gairėse taikomos šios apibrėžtys:

- a. Terminas *įstaigos* reiškia kredito įstaigas ir investicines įmones, apibrėžtas Direktyvose 2006/48/EB ir 2006/49/EB.
- b. Terminas *nuolatinis dalinis naudojimas* šių gairių 8 punkte reiškia, kad tam tikroms pozicijoms, kurios neįtrauktos į specifinės rizikos VaR ir IRC taikymo sritį, pagal Direktyvos 2006/49/EB V priedo 6 punktą, taikomas standartizuotas metodas kapitalo, reikalingo specifinei palūkanų normos rizikai padengti, poreikiui apskaičiuoti.

II antraštinė dalis. Įstaigų IRC modeliavimui keliami reikalavimai

A. Taikymo sritis

4. Pozicijos, įtraukiamos apskaičiuojant IRC

1. Apskaičiuojant IRC reikia įtraukti visas ilgąsias ir trumpąsias pozicijas, kurioms nustatomas kapitalo, reikalingo specifinei palūkanų normos rizikai padengti, poreikis naudojant modelį, išskyrus 5 punkte nurodytas pozicijas.

2. Konkrečiai įtraukiamos šios pozicijos, jeigu jos įtrauktos į prekybos knygą:

- i. centrinės valdžios (valstybių) išleistos obligacijos, net ir tais atvejais, kai taikant standartizuotą metodą specifinei palūkanų normos rizikai būtų taikomas 0 proc. rizikos koeficientas;
 - ii. struktūrizuotos obligacijos, su kreditu susiję vekseliai ar panašios skolos finansinės priemonės, jeigu jos neapima pakeitimo vertybiniais popieriais ar n-tojo įsipareigojimų neįvykdymo kredito išvestinių finansinių priemonių pozicijų;
 - iii. pinigų rinkos paskolos.
3. Taip pat įtraukiamos pozicijos, gaunamos pritaikius skaidrumo (angl. *look-through*) metodą kolektyvinio investavimo subjektų (angl. *collective investment undertaking, CIU*) investiciniams vienetams ar akcijoms, jei tokios pozicijos, tiesiogiai priklausydamos prekybos knygai, būtų įtrauktos apskaičiuojant IRC pagal 4 dalies 1 punktą. Jei taikyti skaidrumo (angl. *look-through*) metodą CIU investiciniams vienetams ar akcijoms nėra galimybės, turėtų būti taikomas standartizuotas metodas.
4. Šios pozicijos nelaikomos pakeitimo vertybiniais popieriais pozicijomis, todėl įtrauktinos apskaičiuojant IRC, jei jos yra prekybos knygoje:
 - a. padengtos obligacijos (pvz., „*Pfandbriefe*“), nes šios obligacijos paprasčiausiai užtikrintos užstatu ir nepadengtos turtu;
 - b. turtu padengti vertybiniai popieriai, neatitinkantys Direktyvos 2006/49/EB 3 straipsnio 1 dalies f punkte nustatytos „pakeitimo vertybiniais popieriais pozicijos“ apibrėžties, kuri remiasi Direktyvos 2006/48/EB 4 straipsnio 36 dalimi. Pavyzdžiui, kai bendro fondo pinigų srautai paskiriami vertybinių popierių turėtojams proporcingai ir nėra išmokami dalimis (pavyzdžiui, būsto paskolomis užtikrintos obligacijos (angl. *pass-through MBS*)).
5. Prekybos knygoje esančios pozicijos, esant įsipareigojimų neįvykdymui, prireikus įtraukiamos apskaičiuojant IRC. Šiuo atveju jų galima neįtraukti į IRC pasikeitimų (angl. *migration*) elementą, jei, atsižvelgiant į specifinę įstaigos modelio sistemą, jos nėra susijusios su pasikeitimų rizika (pavyzdžiui, jei įsipareigojimų neįvykdymas modeliuojamas kaip nebepakeičiama būklė, angl. *absorbing state*). Jei šios pozicijos neįtraukiamos kaip nereikšmingos, įstaiga turi sugebėti įrodyti, kad jos nėra reikšmingos. Visais atvejais bet kokia reikšminga pozicijų, esant įsipareigojimų neįvykdymui, kainų pokyčių rizika, atsirandanti dėl neužtikrintų atsigavimo ženklų, turi būti kapitalizuota.
6. Pirmiau pateiktoje 5 dalyje minimo įsipareigojimų neįvykdymo apibrėžtis turi atitikti modeliavimui naudojant reitingus taikomą įsipareigojimų neįvykdymo apibrėžtį.

5. Pozicijos, neįtraukiamos apskaičiuojant IRC

Apskaičiuojant IRC neįtraukiamos šios pozicijos:

- a. pakeitimai vertybiniais popieriais;
- b. n-tojo įsipareigojimų neįvykdymo kredito išvestinės finansinės priemonės; ir
- c. pozicijos, kurioms nustatomas kapitalo, reikalingo specifinės palūkanų normos rizikai padengti, poreikis, ir kurios skiriasi nuo n-tojo įsipareigojimų neįvykdymo kredito išvestinių finansinių priemonių, jei šios pozicijos priskiriamos koreliacinės prekybos portfeliui (angl. *correlation trading portfolio, CTP*).

6. Nuosavybės vertybinių popierių ir su nuosavybės vertybiniais popieriais susietų išvestinių finansinių priemonių pozicijos

1. Kompetentingos institucijos gali leisti į IRC įtraukti kotiruojamas nuosavybės vertybinių popierių pozicijas ir su kotiruojamais nuosavybės vertybiniais popieriais susietų išvestinių finansinių priemonių pozicijas, esant šioms sąlygoms:

- i. atitinkamas nuosavybės vertybinių popierių pozicijas ir skolos priemonių pozicijas kartu valdo identifikuotas prekybos padalinys (pavyzdžiui, finansinis tarpininkavimas dėl konvertuojamųjų obligacijų ir nuosavybės vertybinių popierių);
- ii. atitinkamas prekybos padalinys turi procedūras bendrai skolos ir nuosavybės vertybinių popierių rizikai išmatuoti ir valdyti; ir
- iii. įtrauktos visos atitinkamo prekybos padalinio nuosavybės vertybinių popierių pozicijos, norint išvengti palankių nuostatų pasirinkinėjimo.

2. Jei apskaičiuojant IRC dydį įtraukiami kotiruojami nuosavybės vertybiniai popieriai arba su kotiruojamais nuosavybės vertybiniais popieriais susietos išvestinės finansinės priemonės, laikoma, kad įsipareigojimai neįvykdomi pagal bet kurį iš šių instrumentų, jei įsipareigojimai pagal susijusias priemones nėra vykdomi.

3. Neatsižvelgiant į tai, ar apskaičiuojant IRC įtraukiamos kotiruojamų nuosavybės vertybinių popierių ar su kotiruojamais nuosavybės vertybiniais popieriais susietų išvestinių finansinių priemonių pozicijos, būtina apskaičiuoti šių pozicijų specifinei rizikai padengti reikalingo kapitalo poreikį (jei taikomas vidaus modelis, atsižvelgiama į įvykių riziką).

7. Įstaigos nuosavos skolos pozicijos

1. Įstaigos nuosavos skolos ilgosios pozicijos, atsirandančios dėl prekybos nuosavomis obligacijomis ar su jomis susijusios rinkos formavimo veiklos, įtraukiamos į IRC modelio taikymo sritį, tačiau apskaičiuojant kapitalo poreikį atsižvelgiama tik į pasikeitimų riziką.

2. Įstaigos nuosavos skolos trumposios pozicijos, atsirandančios dėl to, kad į prekybos knygą įtraukiamos nuosavos skolos emisijos (pvz., struktūrizuotos obligacijos ar sandoriai dėl pinigų rinkos priemonių) ar dėl to, kad įsigyjama apsauga įstaigos vardu (pvz., naudojant indeksą), įtraukiamos į IRC modelio taikymo sritį, tačiau apskaičiuojant kapitalo poreikį atsižvelgiama tik į pasikeitimų riziką. Nuosavos skolos trumpųjų pozicijų įsipareigojimų neįvykdymo rizika neturi būti modeliuojama pagal IRC metodą.

8. Nuolatinis dalinis naudojimas

1. Jei naudojamosi Direktyvos dėl kapitalo poreikio (angl. *capital requirement directive, CRD*) nuostatomis dėl nuolatinio dalinio naudojimo, tai reikia atidžiai dokumentuoti ir išanalizuoti šio pasirinkimo pagrindus ir taip parodyti, kad tuo nesiekama apskaičiuoti tokio kapitalo poreikio, kuris būtų mažiau konservatyvus nei apskaičiuotas visas pozicijas įtraukiant į specifinės rizikos VaR ir IRC modelį.

2. Nuolatinis dalinis IRC naudojimas neturėtų būti taikomas valstybių obligacijoms ir išvestiniams produktams, susietiems su valstybių obligacijomis, nes, modeliavimo prasme, šias pozicijas įtraukti į specifinės rizikos modelį, taigi ir į IRC sistemą, nėra labai sudėtinga.

B. Individualus modeliavimas

9. Į IRB panašus patikimumo standartas

Patikimumo standartas, panašus į vidaus reitingais pagrįstą metodą (angl. *internal ratings based approach, IRB*) ir taikomas IRC yra 1 metų kapitalo stebėjimo laikotarpis ir 99,9 proc. pasikliautinis intervalas, išskyrus atvejus, kai šiose gairėse nustatyta kitaip.

10. Kokybiniai kriterijai

Visus taikomo IRC metodo aspektus būtina išsamiai dokumentuoti. Tai apima visų atliktų prielaidas pagrindžiančių analizių, vertinimo metodikų, pakaitinių kintamųjų (angl. *proxies*) ar supaprastinimų dokumentavimą. Kompetentingai institucijai pareikalavus, visus šiuos sprendimus privaloma pagrįsti.

11. Reitingų šaltinis

1. Įstaigų IRC metodai grindžiami vidaus arba išorės reitingais. IRC tikslais naudojami vidaus reitingai turi atitikti reitingų nustatymą pagal IRB metodą.

2. Įstaigos turi nustatyti tvarką, pagal kurią nustatomas nereitinguojamų pozicijų reitingas. Esant galimybei pasinaudoti kreditų kainų skirtumais, jų naudojimą reitingui nustatyti reikia aiškiai dokumentuoti. Analogiškai dokumentuotinas pozicijų įsipareigojimų neįvykdymo atveju reitingo naudojimas (t. y. „atsarginis“ reitingas pozicijoms, nesant duomenų, kuriuos galima panaudoti reitingui nustatyti). Bet kokia taikoma reitingų sistema turi būti kiek galima diferencijuota pagal atitinkamas pozicijų grupes.

3. Atskiros pozicijos reitingui nustatyti įstaiga turi turėti dokumentuotą reitingų šaltinių hierarchiją. Jei įstaiga naudoja skirtingus reitingų šaltinius (pavyzdžiui, vidaus ir išorės reitingus arba skirtingus išorinių reitingų agentūrų įvertinimus), ji turi nuolat perkelti reitingus į suvestinę skalę.

12. PD ir LGD šaltinis

1. Jei įstaiga patvirtina įsipareigojimų neįvykdymo tikimybės (angl. *probability of default, PD*) įvertį arba PD ir nuostolių įsipareigojimų neįvykdymo atveju (angl. *loss given default, LGD*) įverčius, kaip dalį vidaus reitingais pagrįsto metodo (angl. *internal ratings based approach, IRBA*), nurodyto Direktyvos 2006/48/EB 84 straipsnyje, šie duomenys gali būti naudojami kaip šaltinis gauti PD ir LGD įverčius ir IRC tikslais.

2. Jei pastaraisiais atvejais įstaiga nėra patvirtinusi IRB PD ir (ar) LGD arba nesant prekybos knygos pozicijos emitento arba prekybos knygos vertybinio popieriaus IRB PD ir (ar) LGD, šie dydžiai apskaičiuojami pasitelkiant IRB metodiką atitinkančią metodiką, kurią kompetentinga institucija turi atskirai patvirtinti ir leisti ją taikyti IRC tikslais.

3. Modeliuojant reitingų pasikeitimą ar įsipareigojimų neįvykdymą rizikos atžvilgiu neutralūs PD nepriimtini kaip stebimų (istorinių) PD įverčiai. Jei naudojami rinkos kainomis pagrįsti PD, įstaiga turi atlikti reikiamus patikslinimus, norėdama gauti tikrąją tikimybę iš neutralių rizikos atžvilgiu tikimybių; ji taip pat turi palyginti pagal šią metodiką gautus rezultatus su istoriniais duomenimis.

4. Įstaigos taip pat turi teisę naudoti PD ir LGD, gautus iš išorės šaltinių (pvz., reitingų agentūrų), nes šie dydžiai paprastai laikomi tinkamais.

5. Įstaigos turi nustatyti savo PD ir LGD pasirinktų šaltinių hierarchinį eiliškumą, kad palankesni parametrai nebūtų taikomi pasirinktinai.

C. Tarpusavio priklausomybė

13. Įsipareigojimų neįvykdymo ir pasikeitimų įvykių koreliacijos

Įstaigų IRC modeliai turi įtraukti įsipareigojimų neįvykdymo įvykių ir pasikeitimų įvykių koreliacijų poveikį būdu, atitinkančiu savo paskirtį, t. y. atspindėti skirtingų emitentų kredito rizikos koreliacijas. Įstaigų prielaidos, kuriomis pagrįsti skaičiavimai, turi atitikti modeliuojant taikomas prielaidas. Metodika turi būti tinkamai dokumentuota ir pagrįsta. Metodas turi būti tinkamas ir pakankamai konservatyvus, kad atspindėtų kredito rizikos įvykių (t. y. įsipareigojimų neįvykdymo ir pasikeitimų) rizikos veiksnių tarpusavio priklausomybę. Tai reikštų, pavyzdžiui, kad įstaiga, pasirinkusi koreliacijos parametrus vertinti pagal prekyboje esančių vertybinių popierių kainas, privalo dažnai atnaujinti vertinimus.

14. Kopula prielaidos

Įstaiga, norėdama apibūdinti savo prielaidas dėl rizikos veiksnių tarpusavio priklausomybės, gali pasirinkti galimus kopula (angl. *copula*) veiksnius, atsižvelgdama į gebėjimą paaiškinti istorinių nuokrypių įsipareigojimų neįvykdymo ar pasikeitimų grupes. Konkretaus kopula veiksnio pasirinkimas turi būti dokumentuotas.

15. Sisteminės rizikos veiksniai

1. Nors emitentų tarpusavio priklausomybė dažnai modeliuojama panašiai kaip IRB sistemoje, naudojant išskirtinio (t. y. individualaus) ir vieno ar kelių sisteminės rizikos veiksnių derinį, šios gairės neįpareigoja taikyti jokio konkretaus modeliavimo metodo, jei įstaiga atitinka visus taikomus kokybinius ir patikimumo vertinimo reikalavimus, užtikrinančius, kad įstaigos pasirinktas metodas yra pakankamai konservatyvus.

2. Jei pagal modelį daromos skirtingų likvidumo terminų prielaidos, šių skirtingų likvidumo terminų sisteminių rizikos veiksnių vertinimas turi būti nuoseklus ir suderinamas.

3. Sisteminės rizikos veiksnių ir atskiro emitento „gebėjimo sumokėti proceso“ koreliaciją gali būti sunku įvertinti, nes šie veiksniai nėra tiesiogiai stebimi. Bet kokia įvertinimo metodika, tiesiogiai ar netiesiogiai pagrįsta stebimais rinkos duomenimis (kaip ir kotiruojamų nuosavybės vertybinių popierių atveju), turi būti tinkamai pagrįsta ir dokumentuota.

4. Jei institucija pasirenka parametrinę formulę, darydama prielaidą, kad esama kelių sisteminės rizikos veiksnių, kurie geriau atspindi pramonės ar regioninę koncentraciją nei prielaida, kad esama vieno sisteminės rizikos veiksnio, parametrinės formulės pasirinkimas turi būti išanalizuotas bei įvertintas patikimumas, pavyzdžiui, dabartinio modelio rezultatus lyginant su to paties modelio pakeistos versijos (modelyje naudojant IRB formulę ir esant visiškai visų sisteminės rizikos veiksnių koreliacijai) rezultatais.

16. Portfelio koncentracija

1. Įstaigų IRC modeliai turi atspindėti emitentų koncentracijas, kurios, pavyzdžiui, gali susidaryti dėl nepakankamos regioninės ar pramoninės diversifikacijos ar dėl didelių individualių ar susijusių emitentų pozicijų. Įstaigos turi įrodyti, kad apskaičiuodamos IRC tinkamai įvertino emitento koncentracijos riziką. Tuo tikslu jos turi įvertinti patikimumą ir dokumentuoti, ypač, bet ne vien tik, kad IRC modelio rezultatas didėja kartu su jų portfelio koncentracijos lygiu.

2. Įstaiga turi įrodyti, kad jos metodas tinkamai parodo portfelio koncentraciją.

17. Pasikeitimų matricos

1. Pasikeitimų matricos (angl. *transition matrices*) reitingų pasikeitimų procesams modeliuoti turi būti grindžiamos istoriniais pasikeitimų duomenimis, pasitelkiant arba išorės šaltinius (t. y., reitingų agentūras), arba vidaus šaltinius. Nesant pakankamų vidaus istorinių duomenų, pirmenybė teiktina išorės šaltinių matricoms. Įstaigos turi užtikrinti, kad istorinių duomenų pakaktų patikimiems, tiksliems ir statistiškai nuosekliems įvertinimams gauti. Įstaigos turi įvertinti pasikeitimų matricų patikimumą, ypač aukštesnių reitingų kategorijų, kai keli dideli sumažinimai arba įsipareigojimų neįvykdymo atvejai gali turėti didelės įtakos pasikeitimų dažnumui. Pagal CRD nustatytą „Į IRB panašaus patikimumo standarto“ reikalavimą privalomas minimalus 5 metų istorinis stebėjimo laikotarpis.

2. Konkrečioms emitentų grupėms ir konkrečioms geografinėms teritorijoms galima taikyti atskiras pasikeitimų matricas. Priklausomai nuo (i) įstaigų portfelio sudėties, (ii) tikslų pasikeitimų matricų buvimo ir (iii) galimų pasikeitimų charakteristikų skirtumų tarp produktų, emitentų ir (ar) geografinių teritorijų, priimamas apsvaistytas sprendimas dėl naudojamų pasikeitimų matricų. Priimant sprendimą, atsižvelgiama į: (i) šaltinio (vidaus ar išorės) pasirinkimą ir įstaigų portfelio ir pasikeitimų matricos pagrindinio turto sutapimo ir (ar) galimo neatitikimo analizę; (ii) svorių sistemos pagrįstumą (taip pat naudojant vienodus svorius); ir (iii) istorinio lauko dydį. Įstaigos turi parengti vieną (arba daugiau nei vieną, esant reikalingiems duomenims) pasikeitimų matricą, konkrečiai skirtą valstybių obligacijoms.

3. Jei įsipareigojimų neįvykdymas modeliuojamas kaip neapkeičiama būklė (angl. *absorbing state*), pasikeitimų matricos turi būti koreguojamos tam, kad ši neapkeičiama būklė neprieštarautų vidaus PD įverčiams. Analogiškai galima keisti pasikeitimų matricas, kuriose NR (nereitinguota) ar kita skiltis yra neapkeičiama būklė panaikintiems reitingams ar nereitinguotoms pozicijoms. Bet koks keitimas turi būti dokumentuotas ir konkretaus pakeitimo poveikis turi būti įtrauktas į dokumentaciją.

4. Paprastai pasikeitimų matricos susijusios su vienerių metų laikotarpiu. Prireikus trumpesnės trukmės matricų, pavyzdžiui, kai taikomas trumpesnis nei vieno metų likvidumo terminas, atitinkamų pasikeitimų matricų kartais negalima apskaičiuoti tiesiogiai, todėl reikia aproksimuoti. Ir aproksimacijos, ir konkrečių taikomų prielaidų motyvai (pavyzdžiui, jei naudojamos generuojančios matricos) turi būti patvirtinti dokumentais. Taip pat reikia įvertinti, ar šios prielaidos ilginiui išlieka tikslios.

Vertinant patikimumą, generuojančią matricą galima perskaičiuoti pradinės matricos laikotarpiui ir taip įvertinti skirtumą, susidariusį dėl generuojančios matricos rengimo.

18. Pastovaus rizikos lygio vienu metų kapitalo stebėjimo laikotarpiu prielaida

1. Įstaigos, modeliuodamos pastovų rizikos lygį vienu metų kapitalo stebėjimo laikotarpiu, kiekvieno likvidumo termino pabaigoje turi iš naujo subalansuoti arba perkelti pozicijas, kad pasiektų pradinį rizikos lygį, buvusį likvidumo termino pradžioje.

2. Įstaigos, darydamos vienu metų nuolatinės pozicijos prielaidą, kai likvidumo terminas nenustatomas, turi nuolat visoms IRC pozicijoms taikyti momentinį sukrėtimą vienu metų kapitalo stebėjimo laikotarpiu (vadinamoji vienu metų pastovios pozicijos prielaida).

3. Modeliavimo prasme pastovų rizikos lygį galima parodyti kaip pozicijų pakeitimą (jei pasikeitimas ar įsipareigojimų neįvykdymo atvejis įvyksta per likvidumo terminą) pozicijomis, kurių rizikos charakteristikos atitinka pradinių pozicijų rizikos charakteristikas likvidumo termino pradžioje.

4. Modeliuoti pastovų rizikos lygį vienu metų kapitalo stebėjimo laikotarpiu galima pasitelkiant, pavyzdžiui, toliau nurodytą metodą. Įstaiga, apskaičiuodama nuostolius per likvidumo terminą, reitingams (ar maržoms) gali pasirinkti taikyti momentinį sukrėtimą. Šiuo atveju ji neturi atsižvelgti į laiko poveikį: likvidumo termino pabaigoje pozicijos išsaugo pradinį likusį terminą; kitaip tariant, pozicijos terminas nesikeičia. Be to, nereikia atsižvelgti į galimus rinkos sąlygų pokyčius pervertinant portfelį perbalansavimo metu (konkrečiai, kredito kainų skirtumų pagal reitingus galima nekeisti). Taip vertinant nuostolius IRC neatsižvelgiama į pasikeitimų ar įsipareigojimų neįvykdymo laiką, o pelnas (nuostoliai) (angl. *profit ant loss, P&L*) apskaičiuojamas remiantis šios dienos duomenis.

5. Modeliuojant IRC neturėtų būti leidžiama modeliuoti pozicijų senėjimo, atsižvelgiant į didelius tikėtinus sunkumus ir nustatytus sunkumus, susijusius su pozicijų senėjimo modeliavimu, taip pat didelę reguliacinio arbitražo, kurį gali sukelti, tikimybę. Dėl šios priežasties šiuo metu pirmenybė teikiama konservatyviam metodui.

19. Apsidraudimas

1. Įstaigos, apskaičiuodamos IRC, gali tarpusavyje užskaityti trumpąsias ir ilgąsias pozicijas tik tada, kai jos susijusios su tapačia finansine priemone.

2. Su ilgosiomis ir trumposiomis pozicijomis susijusį diversifikacijos poveikį galima pripažinti tik aiškiai modeliuojant bendrąsias ilgąsias ir trumpąsias skirtingų priemonių pozicijas. Bet koku atveju įstaigos turi įrodyti, kad diversifikacijos ar apsidraudimo poveikis nėra pervertintas; konkrečiai, modeliai turi atspindėti terminų neatitikimus.

3. Norint tinkamai atspindėti bazinę riziką, jei ši rizika yra reikšminga, reikia diferencijuoti atitinkamų pozicijų (pavyzdžiui, to paties skolininko obligacijų ir kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsikeitimo sandoriai (CDS)) vertinimą IRC tikslais. Todėl grynųjų ilgųjų ir grynųjų trumpųjų pozicijų, susijusių su panašiu, bet ne identišku turtu, IRC rezultatas negali būti lygus nuliui. Jei į bazinę riziką neatsižvelgiama, įstaiga turi įrodyti, kad ji yra nereikšminga.

4. Įstaigos turi atspindėti likvidumo termino ilgųjų ir trumpųjų pozicijų terminų neatitikimų poveikį (pavyzdžiui, jei CDS terminas sueina prieš pagrindinės obligacijos terminą ir įsipareigojimai neįvykdomi po CDS termino), jei su tuo susijusi rizika yra reikšminga. Todėl įstaiga turėtų gebėti apskaičiuoti pelną (nuostolius) (P&L), atsižvelgdama į ilgųjų ir trumpųjų pozicijų galimo terminų neatitikimo poveikį. Įstaiga turi bent jau sugebėti įrodyti, kad ši rizika yra nereikšminga, priešingu atveju ji turi atitinkamai modeliuoti riziką.

D. P&L vertinimas

20. Reitingo pokyčio įtaka rinkos kainoms

1. Įstaigos gali pasirinkti bet kurį iš galimų metodų kainų pokyčiams nustatyti pagal modeliuotus reitingų pokyčius, taip pat naudotis absoliučiais ar santykiniais kainų skirtumų vidurkių, pagal reitingų kategorijas, skirtumais. Pasirinkta metodika turi būti taikoma nuosekliai ir patvirtinta dokumentais. Visais atvejais atitinkami kainų skirtumų duomenys turi būti kuo labiau diferencijuoti, atsižvelgiant į skirtingas pozicijų kategorijas. Kompetentingoms institucijoms privaloma parodyti, kad metodas pakankamai diferencijuoja pozicijas su skirtingomis kainų charakteristikomis. Pavyzdžiui, kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsikeitimo sandorį (CDS) ir pagrindinę obligaciją reikia vertinti atskirai.

2. Pagal šių gairių 18 punktą institucija gali nuolat daryti momentinio reitingo pokyčio prielaidą, t. y. daryti prielaidą, kad tuo metu rinkos sąlygos lemia kainas po pasikeitimo, atsižvelgdama į bet kokio išskirtinio vertinimo įtaką, numatomą po pasikeitimo (žr. 20 punkto 5 dalį) ir neatsižvelgti į laiko įtaką priemonės, kurios reitingas pasikeitė, kainai.

3. Jei modeliuojant (pvz., turto vertinimo procesas) reitingas nepasikeičia, daroma prielaida, kad vertė nesikeičia.

4. Reitingui pasikeitus, perskaiciuojamas rinkos kainų pokytis. Privaloma atlikti išsamų pervertinimą, išskyrus atvejus, kai įstaiga gali įrodyti, kad jos kainų

nustatymo metodas pakankamai atspindi net ir didelius kainų pokyčius, kurių galima tikėtis reitingui pasikeitus. Tai galima atlikti išankstiniu apskaičiavimu, t. y. panaudojant kiekvienos reitingo būklės kainų vektorių IRC apskaičiuoti. Reitingų pokyčių įtaka rinkos kainoms nustatoma pagal einamojo laikotarpio rinkos duomenis (pvz., kainų skirtumus) arba pagal istorinių ne senesnių kaip vienu metų arba kito atitinkamo laikotarpio, gavus kompetentingų institucijų sutikimą, rinkos duomenų vidurkį. Atliekant išsamų pervertinimą reitingui pasikeitus, istoriniai PD rodikliai nenaudojami diskontavimo tikslais, nes šie duomenys nepakankamai atspindi einamojo laikotarpio rinkos kainas.

5. Pozicijos, artėjančios prie įsipareigojimų neįvykdymo būklės, vertinamos atsižvelgiant į atstatomąją normą arba nuostolio dėl įsipareigojimų neįvykdymo dydį. Atstatomoji norma taikoma tariamajai pozicijos vertei, išskyrus atvejus, kai vertinama pagal pozicijų rinkos vertes. Kompetentingoms institucijoms reikia įrodyti, kad vertinimas yra tinkamai diferencijuotas pagal skirtingas skolininkų ir priemonių kategorijas. Skaičiavimai turi būti nuoseklūs visų priemonių atžvilgiu. Bet koks kitas metodas turi būti tinkamai pagrįstas ir dokumentuotas, ypač jei naudojami bendrieji rinkos LGD; įstaiga taip pat turi nustatyti ir dokumentuoti procesą, apibūdinantį, pagal kuriuos kriterijus koreguojami atskirų pozicijų LGD.

6. Modelis turi atspindėti neatitikimus, susidarančius dėl kredito įvykio apibrėžties, prioritetiškumo kapitalo struktūroje ar skirtingų grupės subjektų pozicijų poveikio skirtumų. Tai galima padaryti, pavyzdžiui, panaudojant stochastines atstatomasias normas. Obligacijos, esant įsipareigojimų neįvykdymui, paprastai įtraukiamos į IRC portfelį, jei jos įtrauktos į prekybos knygą (žr. 4 punkto 5 dalį). Modelis turi atspindėti riziką, kad neįvykdžius įsipareigojimų LGD rodikliai arba realizacijos gali skirtis nuo nustatytųjų prieš įsipareigojimų neįvykdymą. Pradinį LGD arba atstatytąją normą, taikomą atskiroms neįvykdytų įsipareigojimų pozicijoms, IRC reikia atnaujinti taip pat dažnai kaip ir apskaičiuojant P&L, o LGD turi atitikti skaičius, naudojamus P&L apskaičiuoti.

21. P&L apskaičiavimas

Visų reitingų kategorijų vertinimo parametrai nustatomi pagal nuoseklią metodiką. Kadangi IRC yra kapitalo, reikalingo rinkos rizikai padengti, poreikis, IRC pozicijos vertinamos pagal dabartinius rinkos duomenis. Rinkos duomenys, naudojami pozicijoms įvertinti, kurioms taikomi reitingo pasikeitimo sukrėtimai, apskaičiuojant IRC turi būti naujausi prieinami rinkos duomenys.

E. Likvidumo terminas

22. Likvidumo termino nustatymo lygis

1. Likvidumo terminus įstaigos turi nustatyti produktų, ne emitentų lygiu. Atitinkamas atskiros pozicijos likvidumo terminas gali skirtis, priklausomai nuo produkto rūšies (taip pat sudėtingumo) ir emitento.

2. Vis dėlto, atsižvelgiant į likvidumo termino vertinimo produkto lygiu praktinius sunkumus dėl didelio prekybos portfeliuose esančių produktų asortimento, iš pradžių galima nustatyti bendrus likvidumo terminus, pavyzdžiui, emitento lygiu.

3. Kita vertus, įstaigos turi stebėti ir dokumentuoti su kiekvienu emitentu susijusių produktų asortimentą ir užtikrinti, kad atitinkamu lygiu nustatytas likvidumo terminas yra tinkamas net pačiam nelikvidžiausiam produktui.

23. Pagrindiniai atitinkamo likvidumo termino nustatymo kriterijai

1. Įstaigos turi dokumentuoti kriterijus, pagal kuriuos nustato atitinkamos pozicijos ar pozicijų grupės likvidumo terminą. Metodika, pagal kurią vadovaujantis šiais kriterijais nustatomas likvidumo terminas, taip pat turi būti dokumentuota ir nuosekliai taikoma visoms pozicijoms.

2. Pozicijos likvidumą gali rodyti įvairūs kriterijai, paremti įgyta patirtimi, rinkos struktūra ir produkto kokybe ar sudėtingumu. Įstaigos turi nustatyti kriterijus, kurie, jų manymu, iš esmės apibrėžia jų portfelių likvidumo terminą. Šiems kriterijams priskiriama:

- i. rinkos aktyvumas, kurį atspindi prekybos kuria nors priemone ar pavadinimu sandorių skaičius ar apimtis, arba istoriniai pirkimo ir pardavimo kainų skirtumai;
- ii. rinkos struktūra, pavyzdžiui, rinkos dalyvių ir pasiūlymų skaičius ir pasiskirstymas;
- iii. pozicijos dydis (susijęs su vidutine prekybos apimtimi ar bendru rinkos dydžiu);
- iv. investicijų kokybė (pavyzdžiui, kredito reitingas);
- v. emitento geografinė vieta;
- vi. terminas.

3. Bent vienas kriterijus, pagal kurį nustatomas likvidumo terminas, turi būti tiesiogiai susijęs su koncentruotu pozicijų pobūdžiu (pavyzdžiui, per pozicijos dydį, susijusį su rinkos dydžiu ar vidutine prekybos apimtimi), kadangi tikėtina likvidumo trukmė bus didesnė koncentruotų pozicijų atveju ir šioms pozicijoms panaikinti reikės daugiau laiko.

4. Pozicijos sistemiskai vertinamos pagal pasirinktus kriterijus ir priskiriamos atitinkamiems likvidumo terminams (taikant 3 mėnesių apatinę ribą). Turėdama mažai duomenų apie poziciją ar pozicijų grupę, nustatydamas atitinkamą likvidumo terminą įstaiga turi vadovautis konservatyviomis prielaidomis.

5. Metodas, pagal kurį kriterijus susiejamas su ilgesniu ar trumpesniu likvidumo terminu, turi būti patvirtintas dokumentais ir pagrįstas istoriniais duomenimis, įskaitant duomenis, gautus panaikinus panašias pozicijas nepalankiais laikotarpiais praeityje; taip siekiama užtikrinti, kad prielaidos, kurios atrodo teoriškai pagrįstos, tačiau praktiškai nepasitvirtina, nebūtų per klaidą panaudotos analizei: pavyzdžiui, ne visais atvejais žemesnis kredito reitingas reiškia ilgesnę likvidumo trukmę, jei yra aktyvi tam tikrų pozicijų, turinčių žemą kredito reitingą, rinka. Pavyzdžiui, jei naudojami istoriniai pirkimo ir pardavimo kainų skirtumai, įstaigos turi teisę nustatyti ribas, pagal kurias nustatoma, kuriam likvidumo terminui pozicija priskiriama; šių ribų pasirinkimas turi būti pagrįstas.

24. Likvidumo terminų stebėseną – pagrindiniai peržiūros rodikliai

1. Likvidumo terminai turi būti nuolat peržiūrimi ir tikslinami, kad išliktų tinkami, ypač atsižvelgiant į įvykius ar bet kokius reikšmingus rodiklius, rodančius rinkoje esančių likvidumo sąlygų pasikeitimą, reiškiantį, kad rinkos likvidumas gali greitai pasikeisti, rinkos dalyviams pasirenkant arba atsisakant tam tikrų turto kategorijų.

2. Įstaigos turi atsižvelgti į reikšmingus veiksnį, pagal kuriuos nustatomas likvidumo terminas, pokyčius; jie laikomi minimalia veiksnų grupe atitinkamam likvidumo terminui peržiūrėti. Jei pardavus poziciją nustatoma, kad likvidumo terminas nepakankamai konservatyvus, į tai nedelsiant atsižvelgiama nustatant panašių produktų likvidumo terminą ir atitinkamai koreguojama pozicijų priskyrimo likvidumo veiksniams tvarka.

3. Laikui bėgant įstaigos turi stebėti ir plėsti veiksnį, pagal kuriuos nustatomas likvidumo terminas, aibę, atsižvelgdamos į savo rinkos patirtį.

F. Bendrieji aspektai

25. Patikimumo vertinimas

1. Planuodamos, testuodamos ir prižiūradamos IRC modelius įstaigos turi taikyti patikimumo vertinimo principus. Patikimumo vertinimas turi apimti koncepcijos patikimumo vertinimą, taip pat tolesnę stebėseną, apimančią procesų patikrinimus ir pagrindinių gairių nustatymą, ir rezultatų analizę.

2. Vertinant IRC modelių patikimumą taikomi bent šie principai:

- i. likvidumo terminai turi atspindėti tikrąją praktiką ir patirtį tiek sisteminių, tiek išskirtinių nepalankių sąlygų laikotarpiais;
- ii. taikant IRC modelį, kuriuo matuojama įsipareigojimų neįvykdymo ir pasikeitimų rizika per likvidumo terminą, reikia atsižvelgti į objektyvius duomenis per atitinkamą laikotarpį ir įtraukti rizikos vertinimo palyginimą (palyginant perbalansuoto portfelio ir fiksuotų pozicijų portfelio riziką);

- iii. IRC modelio koreliacijos prielaidas, įskaitant stochastinės priklausomybės ir koreliacijos ar kopula struktūrą, taip pat sisteminių rizikos veiksnių skaičių ir svorį, būtina pagrįsti konceptualiai patikimos sistemos objektyvių duomenų analize. Konkrečiai, reikia išanalizuoti skirtingų kopula prielaidų poveikį, pvz., testuojant skirtingų pasiskirstymo prielaidų poveikį. Modeliu prognozuotos įsipareigojimų neįvykdymo ir pasikeitimų elgsenos patikimumą reikia vertinti pagal faktinius prekybinio skolos finansinių priemonių portfelio įsipareigojimų neįvykdymo ir pasikeitimų duomenis.
- iv. vertinant IRC modelio patikimumą atliekamas įvairus testavimas nepalankiausiomis sąlygomis ir jautrumo ir scenarijaus analizės, siekiant nustatyti modelio kokybinį ir kiekybinį pagrįstumą, ypač atsižvelgiant į tai, kaip modelis veikia esant koncentracijai. Testuojant naudojami istorinių ir hipotetinių įvykių duomenys;
- v. vertinant patikimumą taip pat vertinamas PD ir LGD rizikos parametrų tikslus nustatymas;
- vi. įstaiga turi parengti atitinkamus vidinius modeliavimo atskaitos taškus, pagal kuriuos vertinamas bendras IRC modelių tikslumas;
- vii. vertinant patikimumą vertinamas IRC modeliavimo metodo dokumentacijos tikslumas ir tinkamumas.

26. Reikalavimų laikymosi vertinimas

1. Įstaiga turi dokumentuoti IRC proceso vidaus ataskaitų teikimą, jų pagrindu priimamus rizikos vertinimo sprendimus ir šių sprendimų reikšmę įstaigos (rizikos) valdymui.

2. Įstaiga turi nustatyti tvarką, kuri, priėmus sprendimą dėl IRC, lemia galimus atitinkamus koreguojamuosius veiksmus, ir įdiegti ją į rizikos valdymą.

3. Manoma, kad naudingas būdas testavimui paaiškinti – palyginti, kaip vidaus rinkos rizikos modelio rezultatus praneša, vertina, tikrina ir naudoja konkretūs įstaigos skyriai.

27. Patvirtinimas dokumentais

1. Įstaiga dokumentuoja savo papildomos įsipareigojimų neįvykdymo ir pasikeitimų rizikos nustatymo metodą taip, kad jos koreliacijos ir kitos modeliavimo prielaidos būtų aiškios kompetentingoms institucijoms.

2. Pasitelkus modelį ir susijusius duomenų srautus gautų rizikos vertinimų apskaičiavimas turi būti pakankamai išsamiai dokumentuotas, kad tretieji asmenys galėtų atkartoti šiuos rizikos vertinimus. Be to, įstaiga turi pakankamai išsamiai dokumentuoti pradinį ir tolesnį IRC modelio patikimumo vertinimo procesą, kad tretieji asmenys galėtų atkartoti analizę. Šiuose dokumentuose taip pat turi būti aprašyti taikomi modelio priežiūros procesai, taikyti pradėjus jį naudoti, ir atnaujinant modelio įvesties parametrus.

28. Kitais parametrais paremti IRC metodai

1. Įstaiga gali pasirinkti metodą papildomai įsipareigojimų neįvykdymo ir pasikeitimų rizikai atspindėti, net jei šis metodas neatitinka visų Direktyvos 2010/76/ES II priedo 3 dalies nuostatų (toliau šis metodas vadinamas „ne visiškai IRC metodą atitinkančiu metodu“):

- i. jei šis ne visiškai IRC metodą atitinkantis metodas atitinka įstaigos vidaus rizikos identifikavimo, matavimo ir valdymo metodikas;
- ii. ir jei įstaiga gali įrodyti, kad pritaikius jos metodą gautas kapitalo poreikis yra ne mažesnis nei gautas pritaikius visus IRC reikalavimus atitinkantį metodą.

2. Įstaiga turi pateikti visą reikalingą informaciją apie taikomo IRC metodo elementus, jei ji ar priežiūros institucija laiko, kad jie ne visiškai atitinka keliamus reikalavimus.

3. Kompetentinga šalies priežiūros institucija, atsižvelgdama į pateiktą informaciją, sprendžia, ar įstaigos taikomas ar planuojamas taikyti IRC metodas laikytinas reikalavimų neatitinkančiu IRC metodu ar ne visiškai reikalavimus atitinkančiu IRC metodu pagal 28 punkto 4 dalį. IRC metodą pripažinus reikalavimų neatitinkančiu IRC metodu, tai iš esmės reikštų standartizuoto specifinei rizikai skirto metodo taikymą pozicijoms, kurioms taikomas reikalavimų neatitinkantis IRC metodas.

4. Įstaiga, siekdama, kad metodas būtų pripažintas ne visiškai atitinkančiu IRC metodą, priežiūros institucijai priimtinu būdu turi įrodyti, kad pagal jos taikomą IRC metodą apskaičiuotas kapitalo poreikis yra ne mažesnis už poreikį, apskaičiuotą pagal visiškai reikalavimus atitinkantį IRC metodą.

5. Sprendimą dėl įstaigos metodo pripažinimo ne visiškai atitinkančiu keliamus reikalavimus priima kompetentingos institucijos.

29. Skaičiavimo dažnumas

1. IRC apskaičiuojamas ne rečiau kaip kartą per savaitę. Tačiau įstaigos gali apskaičiuoti IRC ir dažniau. Jeigu, pavyzdžiui, įstaiga nusprendžia apskaičiuoti IRC kartą per savaitę, kiekvieną dieną apskaičiuojant kapitalo poreikį pagal vidaus modelius, laikomasi šių nuostatų:

- i. tas pats IRC skaičius naudojamas penkias darbo dienas iš eilės po IRC modeliavimo;
- ii. apskaičiuodamos praėjusių 12 savaitių IRC vidurkį, įstaigos turi naudoti dvylika ankstesnių IRC savaitinių įverčių šiam vidurkiui apskaičiuoti.

2. Įstaiga turi įrodyti, kad IRC apskaičiuoti pasirinktą dieną, jos portfelis atitinka tą savaitę turėtą portfelį ir kad pasirinktas portfelis nelemia kartą per savaitę apskaičiuojamą IRC skaičių sistemingo nuvertinimo.

III antraštinė dalis. Baigiamosios nuostatos ir įgyvendinimas

30. Taikymo terminas

Kompetentingos institucijos turi įgyvendinti šias gaires įtraukdamos jas į savo priežiūros procedūras per šešis mėnesius nuo galutinės jų redakcijos paskelbimo dienos. Vėliau kompetentingos institucijos užtikrina, kad įstaigos laikytųsi šių gairių.